

IRODALOM.

A görögök és a rómaiak játéka. dr. Richter után fordította dr. Takács Menyhért premontrai tanár Kassán. E munka főleg a testi nevelés szempontjából hasznos a tanuló ifjuságra nézve, mert vonzó, érdekes előadásban vázolja a gyermekek, ifjak és felnőttek mindenféle játékaikat, a sport különböző nemeit, a görögök nagy nemzeti ünnepéyeit s a római circus és amphiteatrum érdekfeszítő izgató látványosságait. Főleg a tanuló ifjuságra nézve lehet érdekes, melynek munkakedvét fokozni fogja az ó-kori remekírók szorgalmas tanulmányozását illetőleg. A könyvet 83 kép díszíti. Ára 1 frt 20 kr, mely összeg dr. Takács M. főgymn. tanár ur czimére Kassára küldendő. Esetleges megrendeléseket elfogad lapunk szerkesztősege is. Szívesen ajánljuk olvasóink figyelmébe mint olyan munkát, melyet a jeles fordító éppen a gymnasiumi ifjuság részére ültetett át a magyar nyelvre.

VEGYESEK.

A budapesti VII. k. m. kir. állami gimnázium «Ifjúsági Körének» önképző osztálya f. hó 17-én, vasárnap d. e. 10 órakor tartotta V. rendes gyűlését Szigetvári István dr. tanárelnök és Cherven Flóris dr. igazgató urak jelenlétében. A gyűlés következőképen folyt le: 1. Löwy Antal másodjegyző felolvassa az előző gyűlés jegyzőkönyvét, melyet hitelesítettek. — 2. Grünberger Izsó titkár előterjesztette a jelen gyűlés vitájának szabályait. — 3. Az «Ifjúsági Kör» teljes énekkara elénekelt a «La grotta asurra» című olasz népdalt élénk tetszés mellett, mely főleg Zerkovitz ifj. kermesternek szólt. — 4. Grünberger titkár felolvasta az «Éji kép» című költeményt, melyet Bruck Sándor bírálatában idej legjobb költeményünknek mondott s érdemkönyvbe való beírásra ajánlotta. — A kör a bírálatot megdicsérte s az «Éji kép» című költeményt némi javítás feltétele mellett érdemkönyve számára elfogadta. — 5. Következett a titkár által bejelentett vitakérdés tárgyalása: «Miért nem tesz Petőfi hazafias költeményeiben említést Kossuthról?» A vitát Grünberger titkár nyitotta meg tartalmas bevezetéssel, melyben a kérdés nehézségét, irodalmát s megoldásának irányait tárgyalta. Hozzászóltak a kérdéshez Spitzer Gyula (VII. o. t.) Deutsch Lajos (7. o. t.), Borsodi Miklós (VIII. o. t.) Jusztusz Zsigmond főjegyző és Bruck Sándor ellenőr. Ezután az előadó titkár mondta el alapos tanulmányban véleményét, melyért a kör jegyzőkönyvi köszönetet szavazott. A vitát Szigetvári Iván dr. tanárelnök úr hazafias hozzászólása fejezte be. — 6. Mosdósy Andor felolvasta «A falu bölcse» című rajzot, melyben Borsodi Miklós bíráló lélektani hibákat talált s bár nyelve eléggé szép, csak egyszerű elfogadásra ajánlotta, mit a kör tudomásul vett. Szerzője: Storch Ernő (VI. o. t.) 7. A gyűlést

«Kosmos» műintézet nyomása, Budapest, VI., Aradi-utca 8.

Mosdósy Andor (VIII. o. t.) szaválata fejezte be, ki Gabányi «Az öngyilkos» cz. monológját adta elő elismerést aratva.

A bpesti ev. ref. főgymn. ifjuságának önképzőköre szept. 22-én tartotta ez évi alakuló gyűlését. A kör vezetését a tanári kar megbízásából Molnár Sándor tanár úr volt szíves magára vállalni. A tisztikar a következőképen alakult meg: Ifj. elnök: Schier Aladár (VIII. o. t.); titkár: Forschner Sándor (VIII. o. t.); főjegyző: Gonda Béla (VIII. o. t.); főpénztárnok: Barcza Ernő (VIII. o. t.); főkönyvtárnok: Petricá Béla (VIII. o. t.); ellenőr: Torday Gábor (VIII. o. t.); aljegyző: Fejes Andor (VII. o. t.); alkönyvtárnokok: Somogyi Géza (VIII. oszt. tanuló); Szilvássy Z. (VII. o. t.); Bene L. (VII. o. t.); Lénárd D. (VI. o. t.). A kör munkálkodása igen szépen indult meg. Szép számmal érkeztek be munkák, melyek közül egyet-egyét érdemkönyvbe is iktattak. Szerzője: Forschner Sándor (VIII. o. t.). Ezenkívül több igen csinos vers kapott dicséretet. Szerzőjük: Schier Aladár (VIII. o. t.). Szaválatok is szép számmal voltak már, melyek közül elsőrangú dicséretet Obernyik József (VIII. o. t.) és Tejes Andor (VII. o. t.) szaválata kapott.

A nagybányai áll. főgymnázium önképzőköre november 9-én tartott rendes gyűlésének tárgyai voltak: A mult gyűlés jegyzőkönyvének felolvasása és hitelesítése. Ezután a szabad előadások következtek: Nemes Traján VIII. o. t. a Körösi Csoma Sándor felett tartott emlékbeszédet adta elő; Wagner Sándor VIII. o. t. pedig a fény tarkításáról tartott előadást; azután Varga János VII. o. t. Greguss «Egy csésze kávé» című értekezését ismertette; majd Tárca Aurél VII. o. t. a kakukról tartott előadást. Ezek után a titkár a beérkezett hat művet bírálatra kiosztván, a gyűlést bezárja.

Szerkesztői üzenetek.

A beküldött önképzőkori tudósítások helyszüke miatt maradtak ki. A közölhetőket jövő szánunkban hozzuk. Csuka F. Versecz. A Niebelung éneket egészen lefordította Szász Károly, kár volt tehát magának az időt rá vesztegetni, mivel annál szebb fordítást úgy sem adhat. **Heidelberg M.** Bpest. 1. Igen a mint a sor rájuk kerül; 2. Van azoknál több sokkal szükségesebb dolog is. 1144. előfizető 1. Szerezze meg Ferenczy: «Eletpályák» cz. könyvét, kapható Pozsonyban Stampfelnél, abban részletesen megtalál minden fölvilágosítást. Egyelőre annyit mondhatunk, hogy középiskolát és a bírónak egyetemet (jogot) kell végezni. 2. Jobbat adjon annál. 3. Lehet. 4. Nem lesz. **Jilly A.** Fiume. Lehet, hogy addig mi is közölni fogunk egyet. **S. G.** Bpest A leírás igen szép s be is válna, de gyanus előttünk az, hogy miként írhat egy ilyen szép dolgozatot az, aki hadilábon áll a helyes írással. Ha bebizonyítja, hogy maga írta, szívesen közöljük. **D. J.** A «Késő este» egy munka kiszakított részének látszik, tehát nem kerekded, s ezért nem közölhető.

TANULÓK LAPJA

A KÖZÉPISKOLAI IFJUSÁG SZÁMÁRA.

Előfizetési árak:
Egész évre 4 frt.
Fél évre 2 frt.
Negyed évre 1 frt.
Megjelenik minden vasárnap.

SZERKESZTI:
Dr. RUPP KORNÉL
főgymnasiumi tanár.

Kiadja a „Kosmos” műintézet, kő- és
könyvnyomda részvénytársaság.

SZERKESZTŐSÉG és KIADÓHIVATAL:
Budapest, VI., Aradi-utca 8. sz.

HIRDETÉSEK
felvételnek és jutányosan számíttatnak.

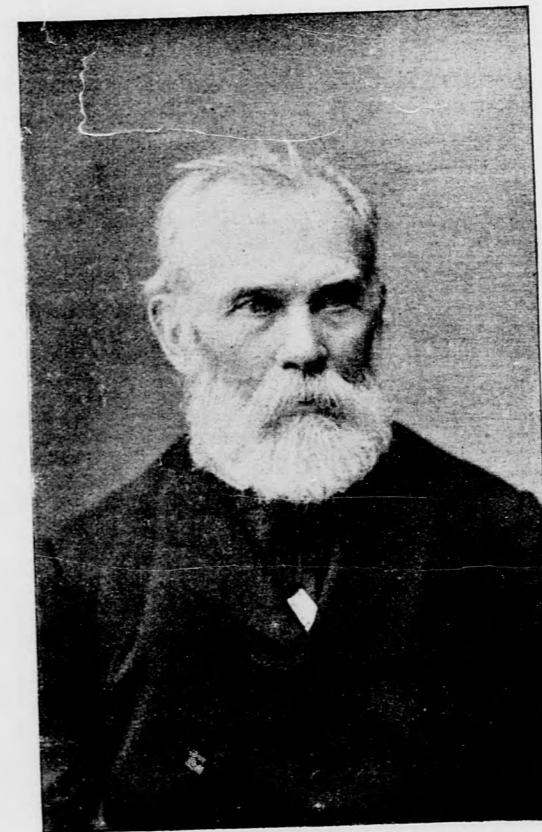
SARLAY JÁNOS

a magyar tanárvilág egyik nesztora.

Ez a jóságos arc, mely a Tanulók Lapjának vezéroltalán pillant patriarchák közül való, a kik itt maradtak mi közöttünk áldott nem-tökként. A multak dicső viharai közben «névtelen hős» azon téreken, a hol vérrózsák termetek s most is «névtelen hős» tanári kathedróján, ámbátor ezrek és ezrek merítették sokoldalú és mély tudományának és mély szívének kiapadhatatlan forrásából.

Ugy vétem, hogy ez a nemes, galambosz férfit, a ki annyi generációt vezetett be a tudományok szentélyébe és a tanítás mezején igazán «nagyapó» — Brassai Sámuel és a rimaszombati Baksay István bátyáink mellett: a magyar tanárvilágnak egyik nesztora!

Közel ötven esztendő óta az önké ő kedves olvasóink. E fél-száz esztendő alatt fejére reáhullatta az idő havát, de az ő tudománya az évtizedek jártán folyton-folyvást retetével — nem példandó-e nekünk és a Tanulók Lapja olvasóinak?



nőtt és ezzel karöltve az ő nagy szívének nagy szeretete. Sarlay János, a kit mi professzorok is «Sarlay bátyánk» nak szoktunk nevezni, azon régi scholasztikusok prototypje, a kik autodidakták lévén, maguk voltak és lettek a — saját mesterükké! És ő valósággal mester, művészi mestere nemesak a mi szeretett ifjainknak, hanem mindazoknak, a kik közt az ő igazán érdekes, változatos és gazdagon gyümölcsöző pályafutásában megfordult.

A harczter, az élet praxisa és az iskola, ez az a három mérhetetlen nagy térség, melyen szétszórtá lelkének gazdag kincseit.

Például állítom magunk elé, például olvasóink elé. Mert kinek jelleme szeplőtelen, kitartása, buzgalma aczél, szíve szinarany, hazaszeretete pedig egybe-forrott az ifjuság sze-

Az én szívem örömtől dobbanik meg, ha Sarlay élete folyását — habár csak vázlatában is — szóvá tehetem, öröm és gyönyör fogja megszállani e lap olvasóit, ha — távol esvén a tanárvilág nesztorától — legalább olvashat róla pár sort, és ezeket elolvassva — őt felejtteni nem fogják soha!

Sarlay János 1823. február 22-én született Szepes-Remetén; ott járta az elemi iskolai osztályokat, Rozsnyón a gimnáziumot, Eperjesen a bölcsészeti és jogi szakokat, Pozsonyban pedig a teológiát. Egy évig járt külföldön és visszatérve, végigharcolta a szabadságharcunkat, nevéhez méltóan ott is harcolt Nagy-Sarlónál!

Mint bujdosó Fegyverneken tartózkodott, tanítva Petrovay Gábort, a VII. osztály bukott tanulóját, s mikor Petrovay a szarvasi főgimnáziumnál fényes sikerrel vizsgázott, Sarlay szarvasi professzornak választották meg.

1851-ben, tehát negyvennégy évvel ezelőtt vállalt professzurat a békesi ág. hitv. ev. esperesség szarvasi főgimnáziumában.

Az iskolák akkoriban még nem voltak úgy felszerelve muzeumokkal, mint most. A szarvasi iskolának mégis volt gazdag könyvtára és muzeuma is. De csak — volt! Mert a Siófok melletti lejtőn elfogott horvát seregnek egyik csapatja, mely ott lakott a gimnáziumban, elpusztított, tüzelt mindent, mindent!

A fizikai eszközökből csak néhány fémrész maradt meg, melyről bajosan lehetett megtudni, hogy vajjon mire szolgáltak azok?

Sarlay a saját kezével készítette az okos fejével kifundált összes műszereket; sajnos, e fáradhatatlan munkássága közben, a mint furt-faragott, az egyik aczélforgács a jobbkeze mutatóujját zuzta össze.

Tanított ernyedetlen szorgalommal. Hogy mit tanított? Ezt kérdezhették tőlem olvasóink. Az ő sokoldalú tudásával mindent taníthatott volna, de főtantárgyai mégis: a természettan, vegytan és mennyiségtan, melléktárgya pedig a német nyelv és irodalom volt, és, miként igazgatója írta róla: nemcsak alapos szakképzettsége, de gazdag egyéni eredetisége által tudott az általa őszintén szeretett s atyailag gondozott tanulósgban folytonos figyelmét s tárgyai iránt komoly érdeklődést kelteni.»

Nemsokára félbe kellett hagynia a tanárkodást, mert az 1854. évi esperességi gyűlésen — a szabadságharcban való részvétel miatt — elfogták és vasra verve, éjnek idején Budapestre szállították és az Újépületbe internálták.

Tíz hónapig sinlődött az Újépület egyik nyugati tornyának magánzárkájában. Mikor kibocsátották, még két hónapra Budapestre volt internálva, majd haza bocsátották Szarvasra. Mikor ő Budapesten volt, akkor a budai reáliskola — mely akkor élte fennállásának első éveit — tanárt keresett és a katonai hatóság, megismervén Sarlay fényes tehetségeit, Sarlayt ajánlotta Budaváros akkori polgármesterének, Mártonfynak figyelmébe. De ő visszament Szarvasra, az ő meghitt, kedves otthonába, ahol még évekig felügyelet alatt állott s sokszor kelle az ürmös poharát ürítenie.

A nagy természetet, annak állat- és növényvilágát kevesen ismerik jobban Sarlaynál. Tanítványai rajongtak érte és boldogok voltak, ha a szabad természet ölére kalauzolta őket. És ő, a praktikus gazda, a kinek feje tele volt és van a tengernyi sok ismerettel, sokszor vezette diákjait a hegyek, völgyek, sűrű erdők mélyébe. Megelőzve Johnst, az egyszerű magyar professzor már akkortájtban a föld és terményeinek analizésébe vezette be tanítványait. Pedig akkor még nem ismertük magyar földön Johnson remek könyvét, a «Hogy nő a vetés?»-t.

A Tiszántul lakóit ő ismertette meg a trágyázással, mert a tiszántuliak nem akarták elhinni, hogy az anyaföldnek vissza kell adni trágya formájában azt, a mit a termés elvett tőle. Reáterelte a lakosság figyelmét a Körös partra, hogy az alkalmas a cementgyártásra, s ő, Sarlay János volt hazánkban az első, a ki a festő csüllyen (Isatis tinctoria) nagy fontosságát felismerve, elsőül gyártotta magyar földön az indigót, a magyar indigót, mely pompásabban festett a bengál indigónál. Hogy ez az iparág nálunk meg nem honosodhatott, az nem rajta mult, hanem a termelők gondatlanságán és egyéb mostoha viszonyokon.

Huszonöt esztendeig tanárkodott Szarvason, ezer meg ezer ifju került ki a keze alól, de nemcsak az iskolában hatott ő sokoldalú tudásával, hanem mintegy átformálta azon vidéken az egész társadalmat.

Az 1883—84. tanév elejétől az 1888—89. tanév végeig Trefort Ágost szülőhelye: Hronna polgári iskolájának volt tanára és az 1889—90 iskolai évtől fogva a győri m. kir. áll. főreáliskolai tanárkarnak büszkesége Sarlay bácsi.

Sokat írt, sokat dolgozott ez a fizikus, kemikus, zoologus és botanikus, kertész és gazda, az ő önállóan gondolkodó, nagy feltaláló képességű éles eszével. Kéziratai, okos, könnyen érthető tanítási módszerének tárgyalása és a különböző alkalommal mondott beszédek (igy

a Trefort fölött mondott emlékbeszéd is) kötetekre runak.

Mi kedves olvasóim örömmel, gyönyörrel pillanthatunk erre a képre. Ki lánglelkű Petőfinket szemtől-szembe látta, ismerte és érezte Kossuth Lajos kezeszorítását; a ki ezeket tanított, nevelt tudásával, bölcsességével és szíve áldott vonzalmával s nagy szeretetével egyaránt ölelt keblére ifjut és felnőtt férfiakat, ő ami méltó büszkeségünk!

Mit kívánjunk az ereje javában levő galambösz professzornak? Az ég árássa reá gazdag áldását, hogy a nap sugara évek hosszú során aranyozhassa be fejének hófehér havát!

Lasz Samu.

Új állhataflan herezeg.

(A Tanulók Lapja számára.)

Írta: B Ö N G É R F I J Á N O S.

(1. folytatás.)

— Kelj fel, jó vitéz, tarsaddal együtt. Nem marad el hűségtek jutalma. De elébb hadd tudjam meg, kicsoda vitéz társad?

— Veress János, leghűbb emberem, életem megmentője.

— Aba és Veress, a mai naptól fogva országom főnemesei közé tartoztok, — szólott a király.

— Fogadj engem is kegyelmedbe! — könyörgött térdre borultan János testvérbátyja, — Nem kérek egyebet, csak egyszerű udvari vitéznednek fogadj meg, hogy meghálálhassam jószágodat.

— Veress János testvéröcse ennek a bajnoknak, — magyarázta Aba.

A király kegyelmébe fogadta. S most diadalmenetté változott a királyi hadak útja. A hol megjelentek, a nép mindenütt örömmel fogadta: — Éljen a király! A király!

VI. A zarándok.

Mezitláb, hajadon fővel, durva szőrruhában, mint annyi más buzgó hive szent vallásának, a Jézus sirjához járul egy zarándok. Letérdel, összekulesolja kbzét és imára nyitja meg ajakát:

— Oh szent Jézusom, aki a keresztfán isteni halállal kimúltál, könyörülj rajtam! Te, aki még a keresztfán sem ismerted a bosszút és haragot, taníts meg szelidlelkűségre. A legnagyobb kínokat és fájdalmakat türelemmel viselted. Oh taníts meg engem is szenvedni és tűrni. Te még a gonoszt is jóval fizetted, ellenségeidért is könyörögtél és megáldottad azokat. Oh, milyen gyarló emberi teremtés vagyok én, aki

még a vett jókért is hálátlansággal fizetem. Édes Jézusom, Te meghaltál az egész emberiségért, szent véreddel megváltottad még a latrokat is. Meghaltál érettem is, engem is megváltottál a haláltól. Érzem hogy mikor Reád gondolkodom, mintegy megújulok. Oh, javíts meg engem, méltatlan embert, hogy pirulás nélkül mehessek a tisztességes emberek társaságába. Itt, szent strod szélén, kérlek, Isten-ember, akiben bűn nem találtatott, fogadj kegyelmedbe és helyezz vissza emberi méltóságomba.

Ki ez a magyar zarándok és mit keres itt távol hazájától? Ez bizony nem kisebb ember, mint magyar királyi herezeg. Álmos, a magával egészen meghasonlott ember, öltött magára esuhát, hogy büneiért vezekeljen.

Midőn Abaujvárnál javulást fogadott a királynak szándéka őszinte volt. Meg is nősült, mert azt hitte, hogy a családi örömei meghozzák nyugalmát, De rossz szelleme: Rogger a gyóntató, nem hagyta nyugodni.

— Gyengesség volt az, hogy Kálmán szabaddon bocsátott téged nem jóság. Tudta hogy hátad megett a papság áll és azzal nem mer kikötni a ravasz ember. Aztán most fiad is van. Miféle apa vagy, mikor csak ki kellene nyujtanod a kezéd a trón után, hogy azt a magad és fiad részére biztosítsad! Az elégületlenség mind jobban terjed az országban és a püspökök mind a te részeden vannak. Ne habozz, ne szalaszd el jó szerencsédet!

(Folytatása következik.)

Ömjén-füst.

Írta: GAÁL MÓZES.

A szolgabíró uréknak volt egy éppen akkora fiaeskája mint én valók

Nem azért említem ezt, mintha valami jó barátok lettünk volna, csupán azért, mert neki éppen olyan czipelője volt, amilyen nekem kellett volna. Nekem tudniillik nem volt semmilyen sem.

E miatt aztán édes anyámat egyre zaklattam hideg ősz felé.

— Édes anyám, jāj be szeretnék a templomba menni!

— Nem mégy fiam mert megvesz a hideg. Kő a templom padlója, meztlább hogy állhatnál ott, míg a plébános elmondja a hosszú prédikációt.

— Édes anyám mikor lesz már nekem eszmám?

— Lesz lelke, ad a jó isten karácsonyra.

— Hátha én nagyon szépen imádkozom a jó istenhez, ad-e hamarabb, mint karácsonykor,



ISTEN KEZÉBEN.

egy pár lábbelit, mert én templomba szeretnék járni.

— Hamarabb is ad, bizony ad fiam, Csak te szeresd a templomot!

Hogy történt, hogy nem történt, egyszer csak az én édes anyám szombaton este a kötényében egy pár ócska topánkát hozott haza.

Ócska volt az a topánka, itt-ott a penész zöldellet rajta, felkunkorodott az orrocskája, egyikén még volt sárga-pléh sapka, a másikon hiányzott; a füleit kitepegették, a talpán volt valami nyilásféle, de azért topánka volt mégis az istenadta és én nagyon örültem neki.

— Ezt az isten adta ugy-e édes anyám?

— Az isten rendelte, a Dullóné ténsasszony adta . . .

(És te édes szülém egy egész nap kapáltál érte hogy fiauskád elmeheessen a templomba . . .)

Micsoda munka volt az, hogy az elszáradt bőralkotmányba egy cipőt nem ismerő lábacská beleférközzék és mégis minő boldogság töltötte el a szívét annak a topánkás fiúcskának, hogy elmehehet a templomba.

— Édes anyám, adjon kied virágot is a kezembe!

— Adok azt is, gyermekem! Imádkozzál helyettem is; jól vigyázz a prédikációra.

Teremtő Istenem milyen furesa figura lehetett az a zsírral egyszínűvé kent sokrét száradott topánkájú fiúcska az ő kopott posztóalapjával, házi szöttes kék-ruhájával és mérhetetlen örömeivel.

Ismét odaülhet a kis oltár alsó lépcsőjére szemben a szószékkel; ismét nézheti azt az arany-galambot, mely a szószék fölött teregeti a szárnyát; ismét megbámulhatja a sárkány-nyal küzdő, ördögöt legyuró Mihály arkangyalt; ismét megszámlálhatja a gyergyákat, előbb a vastagabbakat, aztán a vékonyabbakat; ismét ő ismét gyönyörködik abban az aranyos felhőben, melyet a pap egy arany-eséséből eregetett föl, a mely körülöleli a szűz Mária képet, a lakatosok zászlóját, s bele kapaszkodik a esengetyű vörös zsinórjába s minél közelebb ér a keskeny ablakon beömlő fénysugarakhoz, annál karcsubb, annál aranyosabb lesz.

Tömjénfüst! . . . ez kellett én nekem.

Imádkoztam mindenki helyett, de csak édes anyáért. Leimádkoztam volna egy halálraiteltetett rabnak minden gonoszságát, úgy ömlött ki szivemből az áhitat forrása.

Hallgattam a prédikációt. A názáreti Jézust éppen olyan szegény fiúnak képzeltem, mint én valék, az ő édes anyját semmivel sem tartottam jobbnak mint az enyémet.

És az ének zugott a fülemben, minél nagyobb-

bakat harsogott bele a kántor, annál bizonyosabbnak tartottam, hogy a kisebb torony ablakain át felhallszik a menyországba.

De mikor az első tömjén-füst szállott fel lassan, méltóságosan, akkor elfeledtem mindent, csak azt néztem.

Olyan csodálatosan szent lett tőle a templom, fenségesebb a pap, magasabb az oltár, dicsőbbek a szentek, ragyogóbb az aranykereszt az oltár tetején.

Messze-messze, mintha a fényes menyországból jönne, hangzott a hangja, még messzebről felelt reá a kántor.

Ugy tetszett nekem, mintha azok a faragott angyalkák a főoltár szárnyán most már igazán kezdenének repülni; egyiknek csak a fejét láttam, másik a karját emelte, a harmadik uszott az arany hullámu tengerben. Hivott engem is:

— Hat te miért nem jössz velünk . . . miért?

— Mert nincs csizmám — gondoltam magamban és úgy fájt a szívem.

De nini, hogy alakulnak, hogy változnak az aranyos felhők! Egyik olyan mint Szabó Bernát, kétfelől lóg alá a szakálla, most Simon Antal lett belőle, egészen kopasz, még az olvasó is a látom most . . . most, de nem lehet, nem lehet még, az ott az édes anyám . . . Olyan az arca, olyan a szeme, úgy fogja össze imádságra a kezét . . .

— Angyalok, vigyetek fel engemet is, van már topánkám, van! Maradj még tömjén füst, ne ritkulj, ne oszolj! Áradj be a keskeny templomablakon napnak édes sugár-esője! Hadd lássam soká — soká azt az arcot, azt a szemet, azokat az imára kulcsolt kezeket . . .

A tömjén-füst oszlott, ritkult. Közelebről láttam a papot, a faragott angyalkák oda voltak a szárnyoltárhoz ragasztva, nem repült egyik sem.

Azon a helyen, hol édes anyám arczát láttam oly hiven, olyan igazán, mintha ő maga lett volna, a szenvedő istenanyának képe állott.

Sokszor láttam én ezt a képet, de mert aranyos ezifrázat nem vette körül, mert olyan egyszerű vala és olyan szomorú, nem tűnt fel nekem azelőtt.

Azóta, hogy aranyos ködébe vonta a tömjén füst, hogy csalóka látszat, úgy tűntette fel izgatót gyermekképzetelem előtt mintha az én szegény édes anyám lenne, el tudtam nézni órák hosszáig is.

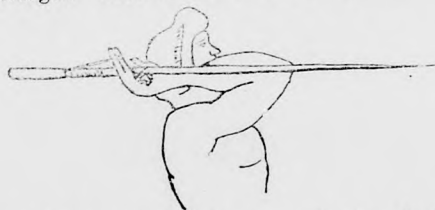
Régen volt az.

Kikoptam belőled, gyermekszív ártatlan világa! Van ugyan csizmám, járhatok is benne a templomba, hanem a tömjénfüst is csak már ennekem.

De ha járok az utcán, és látok szelid, szenvedő arcu asszonyt, aki estefelé haza siet a munkából és rejteget valamit a kötényében: akkor eszembe jut az én első pár cipőm s a te glória-fényes arczod, amilyennek valaha az oltárképen láttam, édes anyám!

© gyermekek tornajátékai s az ifjak tornaversenye a rómaiaknál.

Hasonló módon vonzotta az ifjakat a futás, a mely a legegyszerűbb neme a tornáznak. A legrégebb módja eszközök nélkül — néha versenyfél nélkül is — ment végbe s előfordult a görögök nagy nemzeti játékaiban is. A nemzet apraja — nagyja egyaránt kedvelte. A spártai ifjak futó pályái — dromos — gyakorlóterek voltak, tulajdonképeni tornaiskola nélkül. Az igazi futópálya neve stadion, egy 600 lépés hosszú, homokkal beszórt terület úgy, hogy a futók lába belesüppedt. Ezen a pályán végig futhatott minden erős és egészséges fiú, nagyobb megerőltetés nélkül. Az edzettebbek odavissza megfutották ezt az utat, a mi már nagyobb dolog volt. Még nagyobb erőfeszítésbe került a löverseny-pálya befutása, a mikor a stadiont oda és vissza kétszer-kétszer kellett bezaladni, mint a hogy a löversenyeknél történt, huzamosabb futásnak az ideje nem volt kikötve, amennyiben ez a gyakorlat rendkívüli erős, biztos lélegzetvételt, kitartást és nagy gyorsaságot tételezett fel. A régebb időkben



a futók kötenyt kötöttek maguk elé, de később egész meztelenül versenyeztek. A spártai ifjak e szavakkal biztattak egymást futásra: Vagy vedd le ruhádat és játszal velünk, vagy takarodjál innen! Az egyszerű futók a stadion szél-tében balról jobbfelé futottak, míg a hosszant futók a közönséggel szemben állottak fel s úgy eredtek futásnak. A fölállításkor a sors döntött; rendszeren hárman-négyen állottak sorba versenyezni.

A diskosvetés szintén kedvelt gimnastikai gyakorlat volt már a mythosai hőskorszakban is. A gyermekek csak 10 éves koruk után fogtak ehhez a játékhoz, korongjuk köből, vagy nyers vasból készült és természetesen sokkal könny-

nyebb volt, mint az ifjak- és férfiaké, a mely leneseformájú érczkorong volt, mintegy tíz hüvelyknyi átmérővel. A diskos balkezükbe fogták alól s a jobbal biztos helyzetbe igazították, ezután meglóbálták és kidobták. Ez a játék a vállizmokat, az ujjak feszítő erejét és a szemmértéket egyaránt erősítette. A diskosvetés a stadionban történt, a hol ki volt jelölve a dobás célpontja, ha azt eltalálniok sikerült, nyertesek lettek, itt nem a cél volt a fő, hanem a távolság.

Ehhez hasonló gyakorlat volt a dárдавetés. — Egy tompavégű rudat kellett a meghatározott célba dobni vízszintes, vagy ferde irányban. Maga a rud rövid volt, a dárдавég azonban hosszú és vékony sodronnyal bevonva.

A gymnásiumban éppen úgy, mint a palaestrában többnyire rendszeres tornagyakorlatokat folytattak. Ezek a gyakorlatok nemcsak arra voltak szánva, hogy a gyermekeket megedzzék, hanem hogy bátorságukat és kitartásukat is neveljék. Különösen fontos dolog, hogy ezek a tornagyakorlatok az erővizsgálat tárgyai voltak s a fellépők versenyszerűleg megmérkőztek egymással. Nem volt azonban megengedve, hogy a küzdők egymásnak fájdalmat okozzanak, hogy egymásra szabályellenes ütlegeket mérjenek, vagy éppen tépjék és harabdálják egymást. A néző közönség ügyelt arra, hogy a küzdők szabályos helyzetben maradjanak, szép ügyes mozdulatokat tegyenek s így fejtsék ki testi erejüket. Minden fordulatnak és fogásnak művésziességnek kellett lennie. E küzdelem a kiváló nemes és nyugodt lelkület iskolája volt. Igen természetes, hogy a fiúk nem vettek részt mindenfajta küzdelemben, mert a dolgok nehezebbje az ifjak- és férfiaknak volt főtartva. A mesterek a tanítványok életkorát figyelembe venni tartoztak s lassankint, fokozatosan nehezíteni gyakorlataikat. A versenybirkózás megkezdése előtt bekenték testüket olajjal s homokkal hintették be, vagy meghevertek a homokbuzgán.

(Folytatása következik.)

Érdekes megfigyelések.

— A «Tanulók Lapja» számára. —

Goerth Albrecht után írta és elbeszéli: LASZ SAMU

IV.

A csikbogárról.

Egyik tavasszal különböző vízi rovarokat, közöttük csikbogarakat (*Dytiscus marginalis*) csiborokat (*Hydrophilus piceus*) és több kisebb merült (*Dytiscus Gyrimus*) helyeztem egy na-

gyobb befőttes üvegbe. Nyomban nem volt érzésem, hogy bogaraim táplálékáról gondoskodjam.

Midőn egy fél óra mulva visszatértem, az én merülőbogaram egytől egyig eltűntek.

Szárnyfedőik maradványaiból következtettem eltűnésük okára: valamennyit a csikbogarak fogták el és falták fel!

Sőt láttam, hogy az egyik csikbogár ott az üveg fenekén még most is a mellső lábai között tartotta a zsákmányát.

Láttam, miként darabolja szét rágóival a kis állatot, sőt hallottam a kemény chitinszerű szárnyfedők harapása közben felhangzott recsegést is.

Vizsgálódásaim céljára 6—8 legyet fogtam és ezeket megbénítva, de nem halottan, odadobtam a vízbe. Abban a pillanatban — akár a czetek — az én csikbogaram reárohantak zsákmányukra, majd ismét a víz alá merültek és jóízűen lakmároztak. Kis vártatva csak egyes szármymaradványok hirdették a legyek — nyomát!

A csikbogarak és rokonaik épp ily szenvedélyvel csipték el az odavetett husdarabocskákat is.

Ugyanazon napon tanítványaim néhány tarajos götét (Triton cristatus) hoztak; ezek tavasszal minden árokban gyakoriak.

A him göte igen szép volt; hátán csipkés taraja huzódott végig. Miután a csikbogarakat akárhányszor együtt láttam a mocsarakban és a mélyebb vízkátyukban a götékel, azt gondoltam, hogy itt sem lesz bántódásuk, azért ezeket is az előbb említett üvegbe tettem.

Az üveg közepébe egy leveles csipkerózsa-ágot tettem, hogy új vendégeim a vízből kijöve azon pihenhessenek.

Eleinte békességben, csöndben voltak az állatkák. A götéek vígan eviczkéltek a vízben. Mégis esalódtam.

Az egyik csikbogár ugyanis nagy hirtelenséggel felszökött a víz fenekéről és jó erősen belekapaszkodott a him — tarajjal díszített — götének hasába és a szíve tájékán belefurta rágóit. Az állatok kegyetlenül birkóztak, hengergöztek az üvegben a szemem láttára; a rabló keményen fogta zsákmányát és el nem eresztette volna a világért sem, sőt nagy mohósággal falta a kis állatnak kibuggyanó beleit, máját és szívet!

Botocskámmal akartam zsákmányától elriasztani; mit sem használt!

Rövid idő mulva a göte meghalt és a csik-

bogarak fel is falatozták, csak a bőrét és gerezeszlopát hagyták meg.

Az üvegbe tett eleven tuskéshalaknak is ez volt sorsuk. Nöstények voltak, testük jó vastag volt, mert ikrákkal voltak tele.

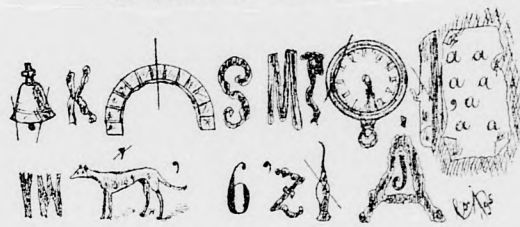
Alig érték a halak a víz színét, a csikbogarak mind reájuk rohantak; ez nyilván azt bizonyítja, hogy mily mohó vágygyal vetik magukat ezek a bogarak az efafta zsákmányra és hogy mily nagy ellensegei ők a halas tavaknak, a haltenyésztésnek.

A csikbogarak mindegyik halat alulról támadták meg, épp úgy, mint a götét, csakhogy fordított állásba helyezkedtek el.

A csikbogár fejével a hal farktája felé fordult és először az ikrákat falta fel. A halak épp ezért még jó darabig éltek, de mikor az állatok zsigereibe, szívébe és májába kapott bele ádáz ellenségük — akkor immár menthetetlenül veszve voltak!

(Folytatása következik.)

FEJTÖRŐ.



Közlő: Császár J.

VEGYESEK.

Lapunk mai számához mellékelve kapják olvasóink a *„Képes Magyar Történet”* 12 dik ivét színes műmelléklettel.

Lapunk két száma a nyomdászok sztrájkja miatt elmaradt. Mivel a sztrájk csak szombaton szünt meg, a legnagyobb áldozatok árán voltunk képesek lapunkat mostani terjedelmében is megjelentetni. Kárpótlásul jövő heti számunkat 32 oldal terjedelemben s a következőt is a szokottnál nagyobb terjedelemben fogjuk adni. A mostani számból kiszorult szerkesztői üzeneteket is a legközelebbi számunk hozza.

«Kosmos» műintézet nyomása, Budapest, VI., Aradi-uteza 8.

TANULÓK LAPJA

A KÖZÉPISKOLAI IFJUSÁG SZÁMÁRA.

Előfizetési árak:
Egész évre 4 frt.
Fél évre 2 frt.
Negyed évre 1 frt.
Megjelenik minden vasárnap.

SZERKESZTI:
Dr. RUPP KORNÉL
főgymnasiumi tanár.

Kiadja a „Kosmos” műintézet, kő- és könyvnyomda részvénytársaság.

SZERKESZTŐSÉG és KIADÓHIVATAL:
Budapest, VI., Aradi-uteza 8. sz.

HIRDETÉSEK
felvetetnek és jutányosan számíttatnak.

Karácsonra.

Pásztorok dalával, angyal énekével
Megalolt Karácson, oh jövel, jövel . . .
Üdvözöllek szívből, lelkem érzelmével,
Üdvözöl ma vélem millió kebel!

Oh te szép Karácson, boldog gyermekévek
Oly epedve esdett nagy, szent ünnepe,
Örömnapja dúsnak, ünnepe szegénynek,
Gyermekálmok vágya, üdve, mindene!

Hozz áldást magaddal, — sz' oly nehéz az élet,
Annyit szenvedett már, annyit fájt szívének,
Lekesedni tudnánk s alkotni is szépet,
Van bizalmunk hozzá s Istenben hitünk:

Oh de lelkünk bágyadt, — az élet viharja
Megzsibbasztja néha, szárnya szegve van,
Szívének nemesb részét gond, nehéz bú marja,
S lankadás bánt éltünk aggodalmiban.

Oly kevés az ünnep, hétköznapot élünk,
Pedig ünnepelni tud minden kebel, —
S ünnep nélkül milyen sivár volna éltünk,
Melynek a hétköznap sokszor oly teher! —

Pásztorok dalával, angyal énekével
Megalolt Karácson oh jövel, jövel,
Üdvözöllek, áldlak lelkem érzelmével,
S áldva áld ma vélem millió kebel!

Rupp Kornél.